

MUZEUM HUTNICTVÍ STŘÍBRA A OLOVA V KOVOHUTÍCH PŘÍBRAM

1. Úvod

Kovohutě Příbram pokračují v tradici výroby stříbra a olova z příbramských rud, i když oba kovy vyrábí již pouze recyklací.

Jediná zachovaná budova hutě z počátku stavby v roce 1786 byla rekonstruována na školicí středisko a její část je využívána k připomenutí historie výroby stříbra a olova na Příbramsku. Expozice je postupně doplňována.

2. Počátky stávající příbramské hutě

Nejstarším zachovaným písemným dokumentem o činnosti hutě v okolí Příbrami je listina z 21.dubna 1311, dle níž pražský měšťan Konrád z Příbrami se svými syny Heinczmanem a Mikulášem postupuje huť pražskému biskupovi Janovi IV. z Dražic [1]. Tato nejstarší známá huť, či spíše tavírna, pracovala v místě tehdejší těžby rud u vrchu Zavírka za Bohutínem. Protože tehdy bylo vždy jednodušší postavit a provozovat jednoduchou tavírnu v místě těžby a úpravy rud, ve vzdálenější historii se tavírny stěhovaly podle místa těžby rud. Na Příbramsku je známý provoz alespoň 5 tavíren na výrobu stříbra na nejméně 3 místech [1], obr.1.

Ve 2.polovině 18.století dochází v Příbrami k výraznému zvyšování těžby bohatých rud, které nedokázala tehdejší huť v Podlesí zpracovávat. Navíc se potýkala s častým nedostatkem vody, pro který musela být činnost hutě zastavována, proto horníř Jan Antonín Alis podporuje návrh horního rady Rösslera na zřízení nové hutě na soutoku Litavky a Obecnického potoka, v místě, kde již dříve stříbrná huť pracovala [3]. Roku 1702 bylo toto místo postoupeno obci Příbramské na železné hamry s podmínkou, aby strouhy, rybníky a jezy v dobrém stavu udržovala. Roku 1760 obec přestala v hamrech pracovat a prodala rybníky a strouhy mlynáři Dvořákovi, který zde vystavěl mlýn. Po složitých jednáních byla konečně výstavba nové hutě v tomto místě schválena, stavba zahájena 10.dubna 1786 a dokončena v roce 1793.

3. Budova skladiště pecí

V nové Stříbrné huti byly stavby:

- Skladiště rud a pražírna
- 4 nízké šachtové pece s prašnými komorami a skladiště
- Sháněcí pec na výrobu stříbra
- Zkušebna s rafinační pecí na rafinaci stříbra
- Uhelna

Budova skladiště bezprostředně sousedila s budovou pecí a zůstala zachována jako jediná z původních budov v huti. Byla postavena jako skladiště surovin a materiálu pro sousední budovu pecí.

Počátkem 19.století začíná období prosperity příbramského horního závodu, které trvá téměř 100 let. Huť prochází velkou rekonstrukcí, sousední budova pecí je zbourána, k budově skladu je roku 1883 přistavěn komín odvádějící plyny z pražení a shánění stříbrných rud. Odborníky je považován za jeden z nejkrásnějších a nejzachovalejších komínů průmyslové architektury z 19.století v Čechách. Samotná budova skladu je koncem 19.století přestavěna, stále však slouží skladovacím účelům, v 1.polovině 20.století jako sklad slínu, poté režijního materiálu příbramských Kovohutí.

4. Zřízení hutního muzea

Koncem 20.století je budova skladu ve špatném technickém stavu, jak uvnitř, tak zvenku. Je rozhodnuto o opravě vnějšího zdiva budovy a navrácení vnějšího vzhledu do pokud možno původního stavu. Následně je rozhodnuto o rekonstrukci interiérů budovy a zřízení v přízemí muzea hutnictví stříbra a olova na Příbramsku s přiblížením historie hutě a rekonstrukci 2.podlaží budovy na školicí středisko.

Je zpracován projekt rekonstrukce Ing.Lenkou Havlíčkovou, Atelier A2. V letech 2010-2012 je firmou Formica Příbram nákladem 5,5 mil.Kč realizována rekonstrukce budovy s podporou MPO ve výši 2,2 mil.Kč. I v dalších letech jsou postupně podle možností prováděna drobnější doplnění a úpravy.

5. Současný stav muzea

Muzeum je v areálu Kovohutí Příbram. Je postupně vybavováno exponáty zachovanými v huti či darovanými bývalými zaměstnanci.

Jednotlivé místnosti přízemí muzea jsou věnovány oblastem činnosti hutě:

1. Základní informace o huti
2. Historické tavící pece na stříbro-olověnou rudu
3. Model dmychadel poháněných vodním kolem k zajištění vzduchu pro pece
4. Historická sháněcí pec na výrobu stříbra
5. Sháněcí pec na výrobu stříbra
6. Rafinační pec k rafinaci vyrobeného stříbra
7. Výroba lisovaných a odlévaných výrobků z olova
8. Výroba válcovaných výrobků z olova a stříbra
9. Recyklace elektroodpadu
10. Sociální život hutě

Na venkovní otevřené ploše jsou postupně soustřeďovány rozměrné exponáty některých zachovalých zařízení z historie hutě. Nejzajímavějším exponátem je na původní dráze přestěhované do nového prostoru postavený mostový jeřáb na ruční pohon ze 2.poloviny 19.století.

Školicí středisko v poschodí budovy vybavené potřebným zázemím je využíváno jak podnikem, tak externími firmami.

6. Záměry do budoucna

Místnosti muzea jsou postupně doplňovány exponáty z nejrůznějších oblastí života hutě.

Kromě budovy muzea s exponáty jsou v příbramské huti některá další historicky zajímavá zařízení. Nejzajímavějším je šachtová pec č.8 pracující od roku 1860 do roku 1997 stojící v hale bubnových pecí. Pec je mimo provoz a záměrem je její rekonstrukce do skanzenu výroby olova s přiblížením historické techniky dávkování do pece skipem a tavení rud. Záměr je komplikován skutečností, že v hale pracují 2 bubnové pece, snahou je vyřešit tento problém k možnosti bezpečného představení pece zájemcům. Není známo, zda je možnost v Evropě vidět pec na olovo pracující téměř 140 let.

Historickou cenu má i dosud provozovaná válcovací stolice na olověné fólie vyrobená německou firmou Schmitz z konce 19.století, na níž se dosud vyrábí.

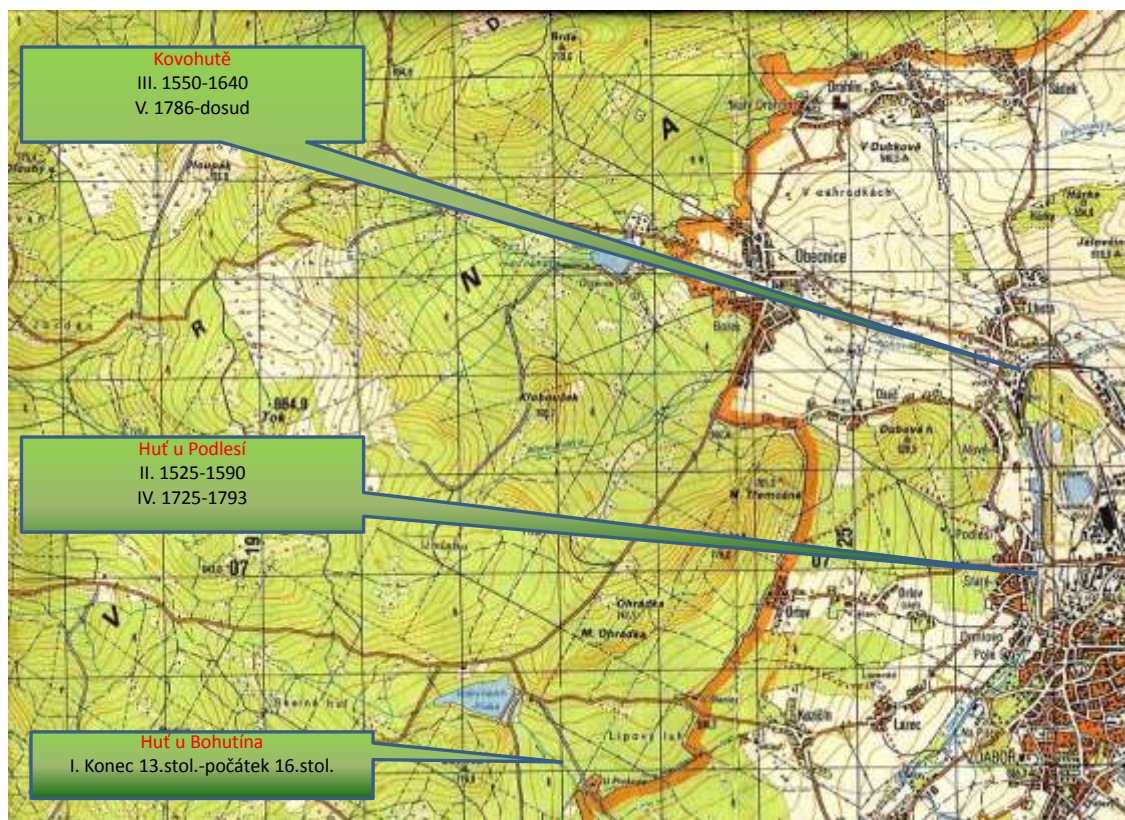
7. Závěr

Příbramská huť má za sebou dlouhou a slavnou historii, v huti se zachovala mnohá v oboru unikátní zařízení. Akciová společnost Kovohutě Příbram věnuje pozornost opravě budov do původního stylu a záchraně historických památek a přes potíže spojené se současným provozem se snaží o jejich představení veřejnosti.

Použité prameny a literatura

- [1] Kunický, Zdeněk – Vurm, Karel. 700 let hutnictví stříbra a olova na Příbramsku. Příbram 2011.
- [2] Huml, Václav – Studničná, Blanka. Výzkumy hornické archeologie v okolí Bohutína. Vlastivědný sborník Podbrdská č.26. Příbram 1984.
- [3] Příbramské doly na stříbro a olovo. Pamětní spis. Příbram 1878.
- [4] Vurm, Karel. Dějiny příbramské hutě (1311-2000). Kovohutě Příbram, a.s. 2001.

Obr. 1. Přehled tavíren stříbra a olova na Příbramsku

Obr.2. Budova muzea hutnictví – současný stav

